

PŘEHLED VÝSKYTU ŠKODLIVÝCH ORGANISMŮ OLEJNIN V ROCE 2009

The overview of the occurrence of oilseed crops harmful organisms in 2009

Petr KROUTIL

Státní rostlinolékařská správa

Summary: Information about initial, medium and strong occurrences of harmful organisms in the Czech Republic were obtained in the process of routine monitoring carried out by inspectors of the State Phytosanitary Administration in the period from 1st January to 1st November 2009. There was not detected any calamitous occurrence of monitored harmful organisms in 2009. During the oilseed crops growing period were notably observed large-scale occurrences of blackleg, white mold, Alternaria blight, powdery mildew, downy mildew, gray mold, poppy blight, poppy leaf spot, pollen beetle, stem-mining weevils, cabbage seedpod weevil, Brassica pod midge, larvae of poppy weevil, larvae of capsule weevil and common vole on winter rapeseed fields. Especially weeds of family *Brassicaceae*, scentless false mayweed, disc mayweed, dead-nettles, bedstraws, veronicas, violas, pigweeds, red poppy, stitchwort and also volunteer cereals were observed.

Key words: *oilseed crops, winter rapeseed, white mustard, poppy, sunflower, harmful organisms, diseases, pests, weeds*

Souhrn: Uvedené informace o prvních, středních a silných výskytech škodlivých organismů na území ČR byly získány při rutinním monitoringu prováděném inspektory Státní rostlinolékařské správy (SRS) v období 1.1. – 1.11.2009. Z hlediska zdravotního stavu nedošlo v roce 2009 ke kalamitnímu výskytu žádného ze sledovaných škodlivých organismů. Ve větším měřítku byly pozorovány především výskyty fómové hniloby brukvovitých, bílé hniloby řepky a slunečnice, alternariové skvrnitosti brukvovitých, padlí brukvovitých, plísně brukvovitých, šedé plísnovitosti brukvovitých, plísně máku, helmintosporiové nekrózy máku, blýskáčka řepkového, stonkových krytonosců škodících na řepce, krytonosce šešulového, bejломorky kapustové, larev krytonosce kořenového, larev krytonosce makovicového a hraboše polního v řepce. Z plevelů byly sledovány zejména brukvovité a heřmánkovité plevely, hluchavky, svízele, rozrazil, violky, merlíky, vlčí mák, ptačinec žabinec a v nově založených porostech řepky ozimé také obilní výdrol.

Klíčová slova: *olejnin, řepka ozimá, hořčice bílá, mák, slunečnice, škodlivé organismy, choroby, škůdci, plevel*

Úvod

Uvedené informace o prvních, středních a silných výskytech škodlivých organismů na území ČR byly získány při rutinním monitoringu prováděném inspektory Státní rostlinolékařské správy (SRS) v období 1.1. – 1.11.2009. Slabé výskyty nejsou v tomto příspěvku zmiňovány. Podle informací získaných inspektory SRS jsou za určitá období zpracovávány Zprávy o výskytu škodlivých organismů a poruch, které lze nalézt na webové adrese www.srs.cz

v odkazu Škodlivé organismy > Monitoring škodlivých organismů a poruch na území ČR > Aktuální informace o výskytu ŠO a poruch. Za každý kalendářní rok je dále zpracováván souhrnný Přehled výskytu sledovaných škodlivých organismů a poruch na území ČR, který je zveřejňován na téže webové adrese v odkazu Škodlivé organismy > Monitoring škodlivých organismů a poruch na území ČR > Souhrnný přehled o výskytu ŠO a poruch.

Zjištěné údaje

Řepka ozimá

Z nejobvyklejších chorob řepky byly v roce 2009 zaznamenány převážně střední, příp. až silné výskyty fómové hniloby brukvovitých (*Leptosphaeria maculans*), bílé hniloby řepky (*Sclerotinia sclerotiorum*) a alternariové skvrnitosti brukvovitých (*Alternaria* spp.) v mnoha okresech ČR. Z dalších houbových chorob řepky byly zjištěny četné střední až silné výskyty padlí brukvovitých (*Erysiphe cruciferarum*) a plísně brukvovitých (*Peronospora parasitica*). Lokálně střední až silné výskyty byly pozorovány u šedé plísnovitosti brukvovitých (*Botryotinia fuckeliana*) v okresech Bruntál, Frydek-Místek (Sviadnov, Lučina), Jeseník (Javorník, Česká Ves, Skorošice), Jihlava, Louny, Opava a u verticiliového vadnutí řepky (*Verticillium dahliae* var. *longisporum*) v okresech Břeclav (Litenčice), Opava. Zaznamenán byl dále i střední výskyt světlé listové skvrnitosti řepky (*Pyrenopeziza brassicae*) v okrese Ústí nad Orlicí (Žampach). V okrese Opava (Pusté

Jakartice) byl v porostu řepky ozimé laboratorně potvrzen výskyt viru západní žloutenky řepy (Beet western yellow virus - BWYV). V **nově založených porostech** řepky ozimé byly v průběhu září zjištěny první výskyty fómové hniloby brukvovitých v okresech Hodonín (Svatobořice), Kladno, Litoměřice (Chotěšov), Znojmo (Blížkovice) a plísně brukvovitých v okrese Břeclav (Olbramovice); silný výskyt plísně byl pozorován v okrese Karlovy Vary (Útina). V průběhu října byly zaznamenány lokálně střední výskyty fómové hniloby brukvovitých v okresech Nový Jičín a Vsetín (Zubří, Lešná, Kelč).

Ze škůdců řepky byly na jaře nejčastěji zjišťovány střední až silné výskyty blýskáčka řepkového (*Meligethes aeneus*), stonkových krytonosců - krytonosce řepkového (*Ceutorhynchus napi*) a krytonosce čtyřzubého (*Ceutorhynchus pallidactylus*), krytonosce šešulového (*Ceutorhynchus obstructus*), bejломorky kapustové (*Dasineura brassicae*), hraboše polního (*Microtus arvalis*). Tito škůdci byli

zaznamenávání v mnoha okresech po celé republice. V menší míře byly pozorovány i výskyty dalších škůdců. Jednalo se o výskyty kolonií mšice zelné (*Brevicoryne brassicae*) v okresech Kladno a Pardubice (Lhota pod Přeloučí), silný výskyt hálek s larvami krytonosce zelného (*Ceutorhynchus pleurostigma*) na lehčích nakypřených půdách v okrese Kladno a střední výskyt larev květilky zelné (*Delia radicum*) na kořenech řepky v okrese Klatovy (Hradešice, na okrajích pozemků). V **nově založených porostech** řepky ozimé byly sledovány, většinou v průběhu září až října, střední až silné výskyty mšice zelné v mnoha okresech ČR, lokálně střední až silné výskyty dřepčíka olejkového (*Psylliodes chrysocephala*) v okresech Břeclav (Velké Němčice, Lanžhot, Moravský Žižkov), Hodonín (Skalka), Kolín, Písek (Kovářov, Staré Kestřany, Selibov), lokálně střední až silné výskyty housenek zápředníčka polního (*Plutella xylostella*) v okresech Jičín (Miletín, Radimsko, Slatinsko), Kladno (jižní část okresu), Mladá Boleslav (Němčice), Olomouc (Bohuňovice), Pardubice (Přelouč), Rychnov nad Kněžnou (Svidnice), až lokálně silné výskyty housenek třetí generace běláska zelného (*Pieris brassicae*) v okresech Havlíčkův Brod (Příbyslav, na výdrolu), Hradec Králové (Skochovice), Kutná Hora (Bratčice u Potěh, na výdrolu), Olomouc (Bohuňovice) a lokálně střední až silné výskyty hraboše polního v okresech Opava (Kobeřice), Prostějov, Přerov, Rychnov nad Kněžnou, Svitavy (Janov, Benátky), Tachov (Borsko – Kšice, Černošín - Olbramov). Lokálně střední až silné poškození rostlin řepky žírem plžů (*Gastropoda*) bylo zaznamenáno v okresech České Budějovice (Borovany, Jílovice, Lipnice, Kojákovice, Trhové Sviny), Klatovy (Horažďovice), Praha-západ, Rychnov nad Kněžnou, Tábor (Zálší). Dále byly zjištěny první výskyty dřepčíků (*Phyllotreta* spp.) v okrese Žďár nad Sázavou (Žďár nad Sázavou), střední výskyty housenic pilatky řepkové (*Athalia rosae*) v okresech České Budějovice (Čejkovice), Znojmo, zvýšené výskyty molicovitých (*Aleyrodidae*) v okrese Jičín (Jičín, Kostelec, Kovač), ohniskové výskyty VRTALKY ZELNÉ (*Phytomyza rufipes*) v okrese Klatovy (Týnec u Hliněného Újezda, Mlázovy) a lokálně střední výskyty VRTALEK *Scaptomyza flaveola* v okrese Znojmo. Pozorováno bylo také lokální poškození porostů housenkami osenice (*Agrotis* sp.) v okrese Břeclav (Velké Němčice) a žír housenek můry zelné (*Mamestra brassicae*) v okrese Jihlava (Velký Beranov).

Z hlediska zaplevelení porostů řepky ozimé byly zaznamenány lokálně střední až silné výskyty penízku rolního (*Thlaspi arvense*), kokošky pastuší tobolky (*Capsella bursa-pastoris*), violky rolní (*Viola arvense*), úhorníku mnohodílného (*Descurainia sophia*), rozrazilů (*Veronica* spp.), ptačince žabince (*Stellaria media*), heřmánkovitých plevelů (*Matricaria* spp.), heřmánkovce nevonného (*Tripleurosper-*

mum inodorum), hluchavek (*Lamium* spp.), vlčího máku (*Papaver rhoeas*), kakostu (*Geranium* sp.), kakostu dlanitosečného (*Geranium dissectum*), pumpavy (*Erodium* sp.), vikví (*Vicia* spp.), svizele přítuly (*Galium aparine*) a chundelky metlice (*Apera spica-venti*). V **nově založených porostech** řepky ozimé bylo v některých, převážně moravských, okresech sledováno lokálně silné zaplevelení merlíky (*Chenopodium* spp.), obilním výdrolem, ptačincem žabincem, hluchavkami, heřmánkovitými pleveli a brukvovitými pleveli (*Brassicaceae* – včetně kvetoucí hořčice rolní *Sinapis arvensis*).

Hořčice bílá

Z chorob byl u hořčice pozorován pouze střední výskyt bílé hniloby hořčice (*Sclerotinia sclerotiorum*) v okrese Žďár nad Sázavou (Rodkov).

Lokálně střední až silný výskyt blýskáčka řepkového (*Meligethes aeneus*) byl zaznamenán v okresech Blansko, Kladno, Pardubice, Přerov, Svitavy, Ústí nad Orlicí. Silný plošný výskyt dřepčíků (*Phyllotreta* spp.) na listech byl zjištěn v okrese Uherské Hradiště (Zlechov).

Lokálně silné zaplevelení zejména rdesny (*Polygonum* spp.), merlíky (*Chenopodium* spp.) a hluchavkami (*Lamium* spp.) bylo zaznamenáno v okrese Kladno.

Mák

V polehlých porostech máku byl zjištěn silný výskyt bakteriální listové skvrnitosti máku (*Xanthomonas papavericola*) v okrese Svitavy (Svitavsko, Litomyšlsko, okolí Dolního Újezda). Z houbových chorob máku byly v mnoha okresech zjišťovány zejména lokálně střední až silné výskyty plísňě máku (*Peronospora arborescens*) a helmentosporiové nekrózy máku (*Pleospora papaveracea*). Na tobolkách byly také sledovány lokálně střední výskyty šedé plísnovitosti máku (*Botryotinia fuckeliana*) v okrese Žďár nad Sázavou.

Ze škůdců máku byly zaznamenány převážně lokálně střední až silné výskyty larev krytonosce kořenového (*Stenocarus ruficornis*) v okresech Břeclav (Hustopeče), Jihlava, Třebíč (Hostákov), Znojmo (východní část okresu), Žďár nad Sázavou (Dolní Libochová) a larev krytonosce makovicového (*Neoglycianus macula-alba*) v okresech Břeclav (Hustopeče, Boleradice), Kroměříž (Šešovice, Jarohněvice), Olomouc (Bystročice), Prostějov, Přerov, Třebíč (Hostákov). Dále byl zjištěn silný výskyt svilušky chmelové (*Tetranychus urticae*) na listech a makovicích v okrese Přerov (Měrovice nad Hanou), lokálně střední výskyt mšice makové (*Aphis fabae*) v okrese Náchod (Jasenná) a střední výskyt larev bejlomorky makové (*Dasineura papaveris*) v makovicích v okrese Kroměříž (Šešovice, Jaro-

hněvice). V okrese Přerov bylo pozorováno poškození makovic plošticemi (*Heteroptera*).

Z hlediska zaplevelení porostů máku byly v některých okresech zjištěny lokálně střední až silné výskyty pohanky svlačcovité (*Fagopyrum convolvulus*), merlíků (*Chenopodium* spp.), laskavců (*Amaranthus* spp.), pýru plazivého (*Elytrigia repens*), rdesen (*Polygonum* spp.), pcháče rolního (*Cirsium arvense*), máku vlčího (*Papaver rhoeas*), penízku rolního (*Thlaspi arvense*), kokošky pastuší tobolky (*Capsella bursa-pastoris*), violek (*Viola* spp.), svízelů (*Galium* spp.) a hluchavek (*Lamium* spp.).

Slunečnice

V porostech slunečnice se ve větší míře vyskytovala bílá hniloba slunečnice (*Sclerotinia scl-*

rotiorum). Střední až silné výskyty této choroby byly pozorovány v okresech Brno-venkov (Podolí), Louny, Pardubice (Spytovice). Dále byl zaznamenán lokálně střední výskyt šedé plísnovitosti slunečnice (*Botryotinia fuckeliana*) v okrese Louny (Dobroměřice).

Ze škůdců byl zjištěn silný výskyt kolonií mšice slivové (*Brachycaudus helichrysi*) v okrese Vyškov (Radslavice, Kozlany) a její ohniskově střední výskyt na úbořech v okrese Uherské Hradiště (Buchlovice). K poškození mladých rostlin třásněnkami (*Thysanoptera*) došlo v okresech Brno-venkov, Břeclav a Hodonín. Lokálně střední výskyt klopušek (*Miridae*) byl sledován v okrese Vyškov (Radslavice).

Závěr

Z hlediska zdravotního stavu nedošlo v roce 2009 ke kalamitnímu výskytu žádného ze sledovaných škodlivých organismů. Ve větším měřítku byly pozorovány především výskyty fómové hniloby brukvovitých, bílé hniloby řepky a slunečnice, alternariové skvrnitosti brukvovitých, padlí brukvovitých, plísně brukvovitých, šedé plísnovitosti brukvovitých, plísně máku, helmintosporiové nekrózy máku, blýskáčka řepkového, stonkových krytonosců škodících na řepce, krytonosce šešulového, bejlomorky kapustové, larev krytonosce kořenového, larev krytonosce makovicového a hraboše polního v řepce. Z plevelů byly sledovány

zejména brukvovité a heřmánkovité plevele, hluchavky, svízele, rozrazilky, violky, merlíky, vlčí mák, ptačinec žabinec a v nově založených porostech řepky ozimé také obilní výdrol.

Intenzita výskytu škodlivých organismů je závislá nejen na průběhu počasí v daném vegetačním období, zpracování půdy, výběru odrůdy a lokality, ale pochopitelně i na prováděné ochraně rostlin. Seznam registrovaných přípravků a evidovaných prostředků na ochranu rostlin lze nalézt na webové adrese www.srs.cz v odkazu Registr přípravků na ochranu rostlin.

Kontaktní adresa

Ing. Petr Kroutil, Ph.D., Státní rostlinolékařská správa, Ztracená 1099/10, 161 00 Praha 6-Ruzyně,
tel.: 235 010 350, e-mail: petr.kroutil@srs.cz